

Badanie potrzeb osób transpłciowych/transgenderowych/trzeciopłciowych związanych z językiem używanym podczas warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych

Niniejsze badanie powstało na potrzeby referatu na temat edukacji równościowej dla Specjalistycznej Szkoły Facylitacji Społecznej na Rzecz Przeciwdziałania Dyskryminacji prowadzonej przez Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej.

Za jego pomocą próbowano ustalić, jakiego języka używać prowadząc warsztaty i inne wydarzenia edukacyjne (seminaria, szkolenia, wykłady,...), aby zachować wrażliwość wobec transpłciowych/transgenderowych/trzeciopłciowych osób uczestniczących, a szczególnie, aby stosowany podczas warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych język odpowiadał potrzebom wszystkich grup społecznych.

Informacje o badaniu

Badanie zostało przeprowadzone pomiędzy sierpniem a wrześniem 2012 r. w formie internetowej ankiety promowanej w środowisku osób transpłciowych/transgenderowych/przedstawicieli, przedstawicielek trzeciej płci/nieidentyfikujących się z płcią. Przedmiotem badania było używanie języka wrażliwego genderowo podczas warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych oraz potrzeby w tym zakresie osób transpłciowych/transgenderowych/trzeciopłciowych. Język wrażliwy genderowo na potrzeby badania był rozumiany jako posiadający dwie końcówki odmian. Termin „transpłciowość” w całym procesie badawczym był konsekwentnie używany w zdefiniowanym we wstępie do badania szerokim rozumieniu obejmującym wszystkie osoby płciowo nienormatywne, transwestytyczne, transgenderowe, transpłciowe, transseksualne, crossdressingowe. Na końcu niniejszego badania załączamy słowniczek definiujący poszczególne identyfikacje płciowe opracowany przez Wiktora Dynarskiego i Annę M. Kłonkowską .

Badaniem zostały objęte sytuacje warsztatowe i edukacyjne, jako sytuacje wykraczające poza codzienne doświadczenie ze względu na metodykę prowadzenia zajęć.

Cele badania:

Głównym celem badania było zebranie rekomendacji osób transpłciowych dotyczących języka używanego podczas warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych.

Temu praktycznemu wymiarowi badania podporządkowane były trzy cele poznawcze:

- zbadanie sposobu postrzegania języka wrażliwego genderowo przez osoby transpłciowe,
 - zbadanie potrzeb językowych społeczności transpłciowej,
 - sprawdzenie, czy sytuacje warsztatowe i stosowany podczas nich język mogą stwarzać możliwości emancypacyjne i empowermentowe
- Metoda i proces zbierania danych**

Narzędzie badawcze

W celu realizacji badania przygotowano kwestionariusz pytań. Ankietę poprzedzał wstęp z wyjaśnieniem celu i przedmiotu badań, zapewnieniem o anonimowości respondentów, respondentek oraz kontaktem do badaczki.

Ankieta składała się z 10 pytań - dwóch zamkniętych, jednego z możliwością wprowadzenia odpowiedzi „innej”, sześciu z otwartymi komentarzami do odpowiedzi oraz jednym rankingiem. Dwa pierwsze pytania były pytaniami rekrutacyjnymi. Kolejne obejmowały następujące zagadnienia:

- a) opis języka używanego podczas warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych w kontekście:
 - używania przez osobę prowadzącą zajęcia form męskich lub żeńskich do osób, które identyfikowała z daną płcią,
 - zgodności używanych przez osobę prowadzącą zajęcia form rodzajowych z tożsamością płciową poszczególnych uczestników, uczestniczek zajęć oraz ich preferencjami w tym zakresie,
 - możliwości wyrażenia przez poszczególne osoby, w jaki sposób chciałyby, aby się do nich zwracano,
- b) skłonności osób transpłciowych do ujawniania swojej tożsamości płciowej podczas sytuacji edukacyjnych,
- c) preferowane sposoby badania potrzeb językowych osób transpłciowych podczas sytuacji edukacyjnych.

Ankieta umożliwiła jednemu respondentowi, respondentce opis maksymalnie trzech sytuacji edukacyjnych.

Badanie zawierało ośmiopytaniową metryczkę. Zbierała ona dane demograficzne. Ze względu na specyfikę badanej grupy w metryczce standardowe pytanie o płeć zostało rozbite na pytania o własną tożsamość płciową, ujawnianie transpłciowości oraz płeć przypisaną przy urodzeniu.

Badanie było realizowane w formie anonimowej internetowej ankiety promowanej w środowisku osób transpłciowych.

Ankieta była konsultowana pod kątem zagadnień: transpłciowości, specyfiki form edukacji dorosłych (warsztatów), języka oraz metodologii prowadzenia badań społecznych.

Zebrane dane przedstawiane są oddzielnie w formie analizy jakościowej i ilościowej.

Dobór grupy badawczej

Badanie obejmowało osoby transpłciowe/transgenderowe/przedstawiciele, przedstawicielki trzeciej płci/nieidentyfikujące się z płcią w wieku od 16 roku życia; grupę polskojęzyczną bez ograniczeń przestrzennych.

Badanie promowano za pomocą stron, czatów, grup dyskusyjnych społeczności osób transpłciowych. O pomoc w promocji poproszono Trans-fuzję, polską organizację osób transpłciowych (gdzie wcześniej ankieta była konsultowana) oraz organizacje LGBT- zarówno ogólnopolskie jak i lokalne .

W związku z tym badanie było obciążone ryzykiem niereprezentatywności grupy, wynikającym z dostępu oraz zakresu korzystania z internetu przez różne grupy społeczne¹. Jednak wybrany sposób dotarcia do respondentów, respondentek oraz realizacji ankiety wydaje się uzasadniony ze względu na środowiskowy charakter badania skierowanego do osób transpłciowych, które uczestniczyły lub chcą uczestniczyć w warsztatach. Internet stanowi (co potwierdzają również komentarze uzyskane w badaniu) istotny kanał komunikacji środowisk transpłciowych.

Uzyskano ogółem 307 odpowiedzi dla ankiety (w pełni zakończonych: 217, odpowiedzi niekompletnych: 90). Trzy spośród ankiet w pełni zakończonych nie zostały uwzględnione w zestawieniu, gdyż dwie zawierały opinie transfobiczne, zaś w trzeciej znalazła się informacja, że podane dane i wyrażone opinie celowo nie są zgodne z prawdą. Również uwzględniono 11 ankiet prawie ukończonych, ponieważ zawierały one dane dotyczące warsztatów, i nie pokrywały się z innymi wypełnionymi ankietami.

Pytanie 1 i 2 były pytaniami rekrutacyjnymi. Do badania zostały zakwalifikowane osoby, które są lub były (tak rozumieją się czasem osoby, które przeszły procedurę zmiany/korekty płci) transpłciowe i nie identyfikujące się z binarnym podziałem płciowym i jednocześnie braty lub zamierzają wziąć udział w warsztatach lub innych sytuacjach edukacyjnych prowadzonych w języku polskim. Takich osób było 95.

Prezentacja wyników badania

Pyt. 1. Czy jest lub był/była Pan/Pani transpłciowy/transpłciowa?

Na pytanie „Czy jest lub był/była Pan/Pani transpłciowy/transpłciowa?” 82%² respondentów, respondentek odpowiedziało, że aktualnie jest, 5% było w przeszłości, co należy rozumieć

¹Ostatnie badania CBOS-u na temat korzystania z internetu przez Polaków pokazują, że przynajmniej raz w tygodniu korzysta z internetu 56% osób, a jeśli chodzi o uczniów, uczennice i studentki, studentów ten odsetek wynosi aż 99%. Prawie równie często z internetu korzystają osoby z wykształceniem wyższym (93%), wysoko plasują się także osoby z wykształceniem średnim - 71% przynajmniej raz w tygodniu używa internetu. Miejsce zamieszkania też różnicuje korzystanie z internetu, choć już nie w takim stopniu - miasta bez względu na liczbę mieszkańców mają bardzo podobny odsetek korzystających z sieci na poziomie pomiędzy 59% a 66%. Na wsiach z internetu przynajmniej raz w tygodniu korzysta 45% osób.

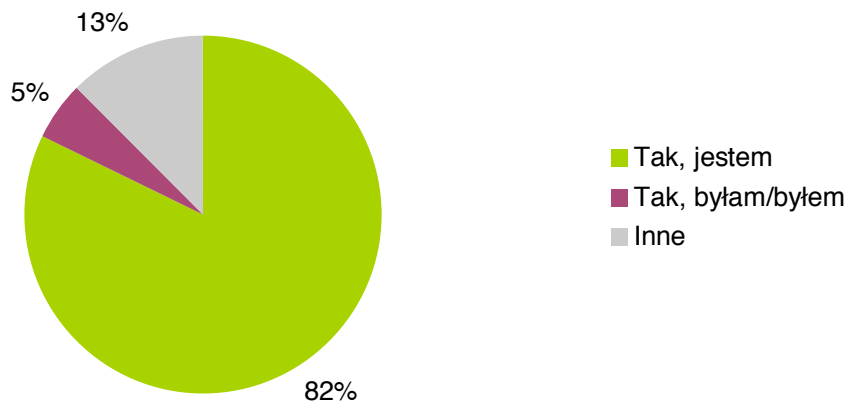
Specyfika dostępu do internetu sprawia więc, że w takiej próbie spodziewać się można nadreprezentacji przede wszystkim osób młodych oraz z wykształceniem wyższym i średnim i niedostatecznej reprezentacji mieszkańców wsi.

(*Korzystanie z Internetu*, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, sierpień 2011, [za] *Sytuacja społeczna osób LGBT w Polsce Raport za lata 2010 i 2011*, Kampania Przeciw Homofobii, Lambda Warszawa, Fundacja Trans-Fuzja, Warszawa 2012, s. 15.).

² Wszystkie uzyskane w badaniu dane procentowe zostały w niniejszym tekście zaokrąglone do najbliższej liczby całkowitej. Stąd na przykład 5% z 95 wynosi 5.

jako korektę / zmianę płci (w Polsce mówi się o korekcie płci, w niektórych krajach, szczególnie wśród aktywistów, aktywistek trans, o zmianie), 12% wybrało odpowiedź „inne”. Na 12 osób, które udzieliły odpowiedzi „inne” 10 rozwinęło odpowiedź.

Wykres 1. Rozkład próby badawczej pod względem transpłciowości.
N=95.

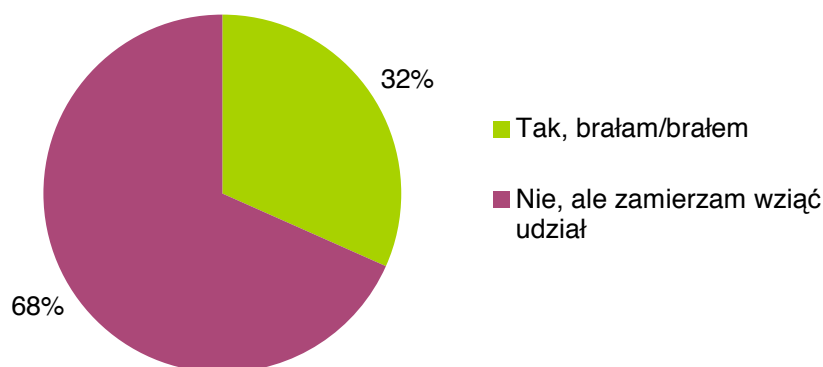
Statystyki dla pyt. 1. Czy jest lub był/była Pan/Pani transpłciowy/transpłciowa? N=95 ³		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak, jestem	78	82%
Tak, byłem/byłem	5	5%
Inne	12 Uzyskane rozwinięcia do odpowiedzi „inne”: - Nie określam się - Androgenna - Transgender, queer - Androgeniczny (bezpłciowy) - Crossdresser - Queer - Jestem osobą transgenderową uprawiającą również crossdressing - Utożsamiam się bardziej z płcią biologiczną - kobieta, ale miewam też skłonności transwestyczne - Jestem kobietą z peniskiem i transwestytką - Genderqueer	13%

³ Symbol N - podstawa procentowa; używany przy tytułach tabel i wykresach oznacza całościową liczbę wskazań, np. w tym przypadku N=95 oznacza, że na dane pytanie odpowiedziało 95 respondentów, respondentek.

Pyt. 2. Czy brał/brała Pan/Pani udział lub zamierza wziąć udział w warsztatach lub innych sytuacjach edukacyjnych prowadzonych w języku polskim?

Drugie pytanie rekrutacyjne - o udział w warsztatach, wskazuje, że tylko 1/3 grupy badanej już wcześniej brała udział w warsztatach lub innych sytuacjach edukacyjnych prowadzonych w języku polskim. Przedstawia to wykres 2. Aż 60 % zamierza wziąć udział w warsztatach.

Wykres 2. Uczestnictwo osób transpłciowych w warsztatach i innych sytuacjach edukacyjnych. $N=95$

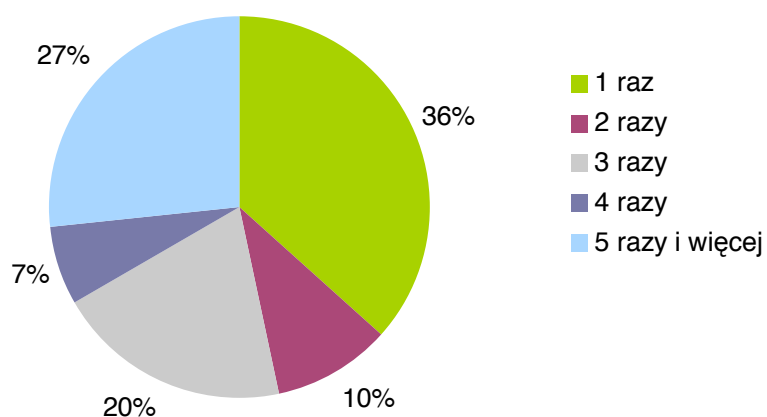

Statystyki dla pyt. 2. Czy brał/brała Pan/Pani udział lub zamierza wziąć udział w warsztatach lub innych sytuacjach edukacyjnych prowadzonych w języku polskim? $N=95$		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak, brałam/brałem	30	32%
Nie, ale zamierzam wziąć udział	65	68%

Pyt. 3. W ilu warsztatach brała/brał Pani/Pan udział?

Kolejne pytania 3-6 odnosiły się wyłącznie do 30 osób, które brały udział w warsztatach. Pytanie o liczbę przebytych warsztatów było pytaniem pomocniczym i służyło wyłonieniu ilości zdarzeń opisywanych w kolejnych pytaniach.

Wykres 3. Zakres uczestnictwa respondentów w warsztatach. $N=30$

Statystyki dla pyt. 3. W ilu warsztatach brała/brał Pani/Pan udział? N=30		
Odpowiedź	Liczba	Procent
1	11	36%
2	3	10%
3	6	20%
4	2	7%
5 i więcej	8	27%

Pyt. 4. Czy osoba prowadzącą zajęcia zwracała się w formie męskiej lub żeńskiej do osób, które identyfikowała z daną płcią?

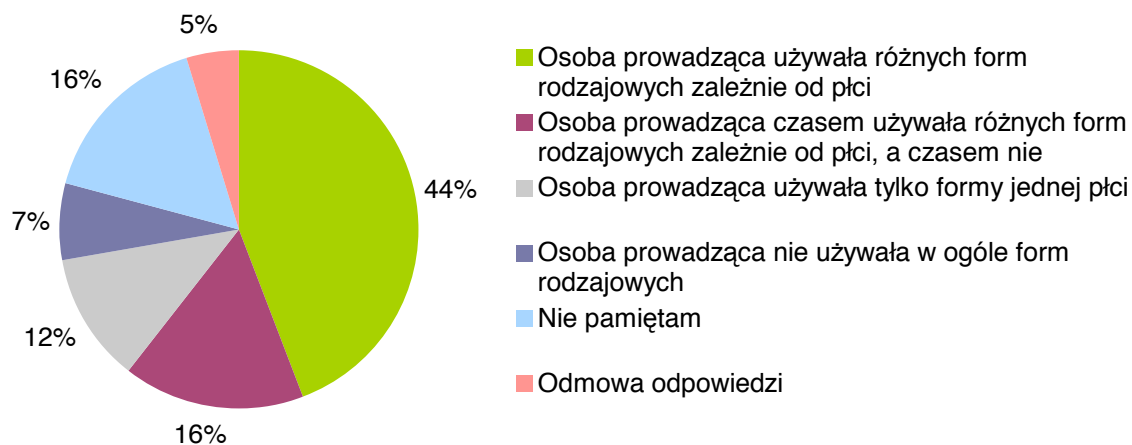
W odpowiedzi na pyt. 4 dotyczące stosowania języka genderowo wrażliwego podczas sytuacji edukacyjnych 30 uczestników, uczestniczek warsztatów opisało w sumie 43 wydarzenia edukacyjne. W tym w blisko połowie przypadków (44%) uzyskana została odpowiedź twierdząca - osoba prowadząca zajęcia różnicowała formy rodzajowe ze względu na uznaną przez nią identyfikację płciową. 12% zajęć opierało się na jednej formie rodzajowej, a 7% sytuacji osoby badane opisały jako takie, w których w ogóle nie były stosowane formy rodzajowe. W 16% sytuacji respondenci, respondentki nie pamiętają, jakie formy językowe były stosowane podczas zajęć.

Dwie osoby odmówiły opisu sytuacji, z czego jedna uzasadnia, że *inną formą edukacji były wykłady, więc trudno mówić o zwracaniu się do kogoś bezpośrednio*.

W przypadku odpowiedzi „Nie, używała tylko formy jednej płci” można zauważyć tendencje do identyfikacji zgodnej z płcią przypisaną przy urodzeniu. Tylko w jednym przypadku została uwzględniona płeć przeciwna do przypisanej przy urodzeniu.

Na uwagę zasługuje wyróżnienie przez respondenta, respondentkę stosowania przez osobę prowadzącą formy podwójnej: *Osoba prowadząca używała dwóch form rodzajowych jednocześnie do jednej osoby bez względu na jej prezentowaną płeć biologiczną np. Czy zrobiesz/zrobiłaś. doświadczyłeś...?.*

Wykres 4. Używanie języka genderowo wrażliwego podczas warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych. N=43

Statystyki dla pyt. 4. Czy osoba prowadzącą zajęcia zwracała się w formie męskiej lub żeńskiej do osób, które identyfikowała z daną płcią? N=43		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak	19	44%
Czasem tak, czasem nie	7 Uzyskany komentarz ⁴ : - <i>Osoba prowadząca używała dwóch form rodzajowych jednocześnie do jednej osoby bez względu na jej prezentowaną płć biologiczną np. „Czy zrobiłeś/zrobiłaś, doświadczyłeś/doświadczyłaś...?”</i>	16%
Nie, używała tylko formy jednej płci	5 Uzyskane komentarze: - <i>Używała form niemęskoosobowych, ponieważ poza mną w sali znajdowały się wyłącznie kobiety i albo mnie nie widziała, albo zaklasyfikowała jako kolejną kobietę.</i> - <i>Męskiej</i>	12%
Nie, nie używała w ogóle form rodzajowych	3	7%
Nie pamiętam	7	16%
Nie chcę udzielić odpowiedzi	2 Uzyskany komentarz: - <i>Były to wykłady, więc trudno mówić o zwracaniu się</i>	5%

Pytanie 5. Czy używany podczas zajęć język odpowiadał Pana/Pani własnej identyfikacji płciowej?

30 osób, które brały udział w warsztatach lub innych sytuacjach edukacyjnych prowadzonych w języku polskim, opisało w sumie 59 sytuacji edukacyjnych. Kilka osób wstrzymało się od opisu wydarzeń edukacyjnych, co jedna z nich skomentowała *Nikt mnie o to nie pytał, a tego nie widać*. 52% opisanych sytuacji stanowiły pozytywne doświadczenia, w których używany podczas zajęć język odpowiadał tożsamości płciowej uczestnika, uczestniczki zajęć.

Przeciwna sytuacja miała miejsce w 31 % opisanych przypadków. W 17% zdarzeń edukacyjnych język czasem odpowiadał tożsamości płciowej uczestnika zajęć, a czasem nie.

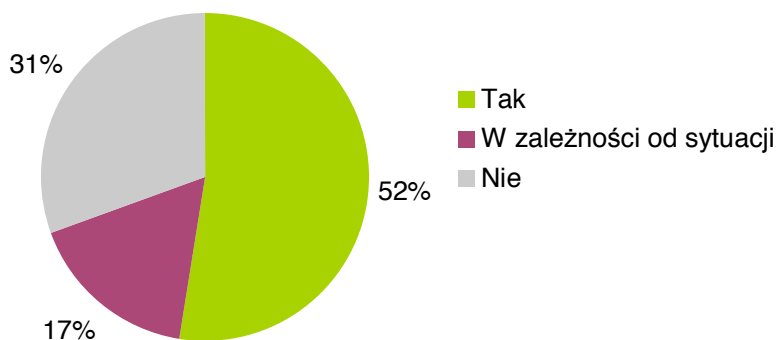
Biorąc pod uwagę zestawienie danych z pyt. 5. i M2. na wykresie 5a⁵ można zauważyć, że w przypadku jakiej tożsamości płciowej, najwięcej osób uznało, że używany podczas zajęć język odpowiadał ich identyfikacji. Do grupy tej możemy zaliczyć osoby nie chcące się

⁴ Przytoczone w opracowaniu komentarze zostały oczyszczone z danych wrażliwych.

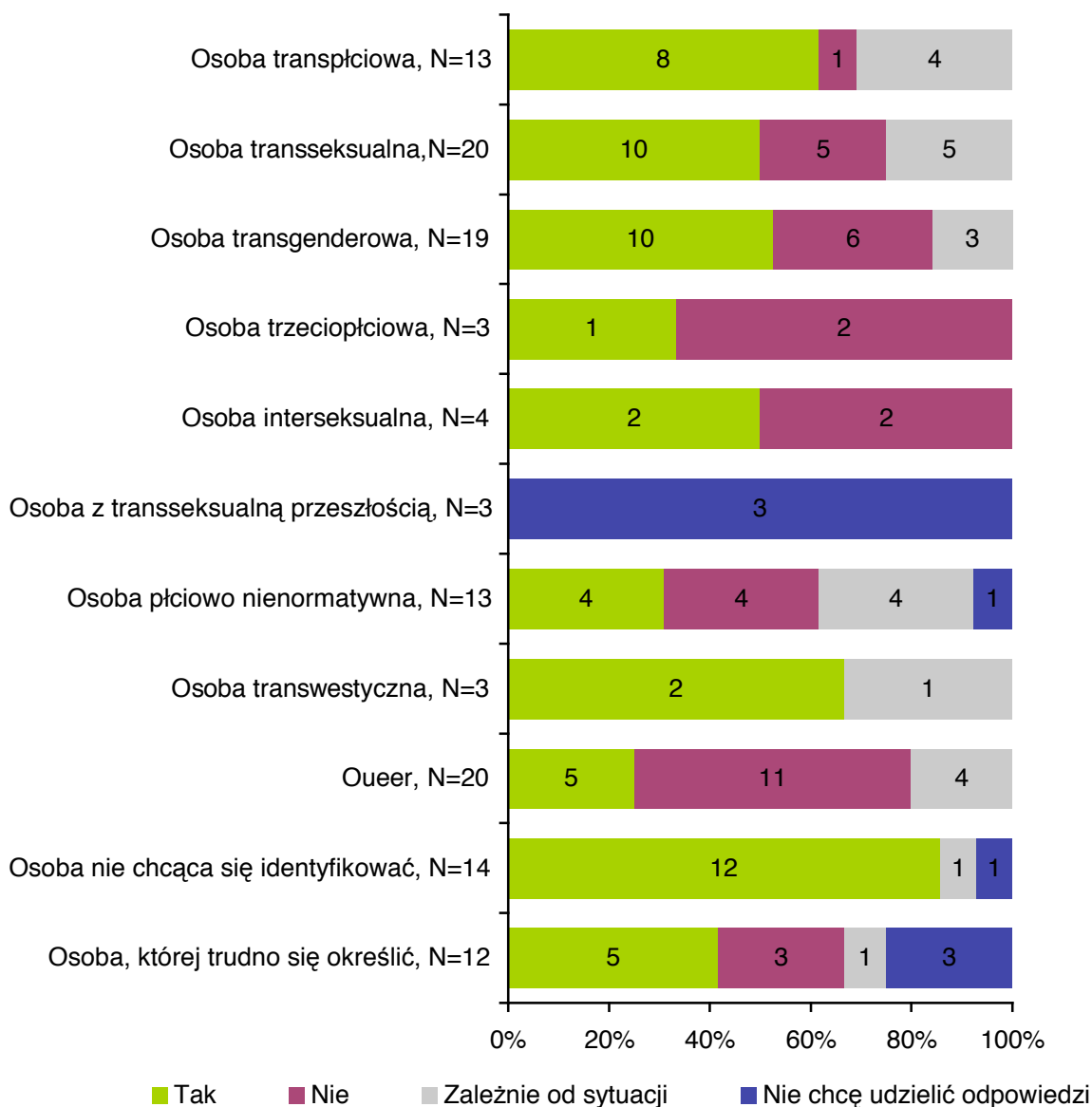
⁵ Wykres 5a. Zestawienie: identyfikacja płciowa a adekwatność używanych form rodzajowych.

identyfikować (12 wskazań), osoby transseksualne (10 wskazań) i osoby transwestyczne (8 wskazań). Równocześnie wyłoniła się grupa osób, której w największym stopniu dotyczy niedostosowanie języka do ich tożsamości. Należą do nich: osoby queer (11 wskazań), osoby transgenderowe (6 wskazań) i osoby transseksualne (5 wskazań). Tym samym można powiedzieć, że są one najbardziej narażone na dyskryminację na poziomie językowym.

Wykres 5. Procentowe zestawienie odpowiedzi na pytanie: Czy używany podczas zajęć język odpowiadał Pana/Pani własnej identyfikacji płciowej? N=59

Wykres 5a. Zestawienie: identyfikacja płciowa a adekwatność używanych form rodzajowych.

Statystyki dla pyt. 5. Czy używany podczas zajęć język odpowiadał Pana/Pani własnej identyfikacji płciowej? N=59		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak	<p>31</p> <p>Uzyskane komentarze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Tak, ponieważ jestem tą i obie formy są dla mnie OK.- Osoba prowadząca zajęcia dobrze znała środowisko LGBT i wiedziała jak właściwie zwracać się do osób transpłciowych.</i> - <i>Kiedy osoba prowadząca widziała mnie jako mężczyznę lub wiedziała kim jestem.</i> - <i>Podczas warsztatów dotyczących płciowości używane wobec uczestników, uczestniczek formy zostały z nimi uzgodnione na początku warsztatu.</i> - <i>Lubię jak mówią do mnie jak do kobiety.</i> - <i>Osoba prowadząca używała dwóch form rodzajowych jednocześnie do jednej osoby bez względu na jej prezentowaną płć biologiczną np. "Czy zrobisz/zrobiłaś, doświadczyłeś/doświadczyłaś...?".</i> <p><i>Odpowiadało mi to, ponieważ było trans-wrażliwe, niemniej jednak nie zawsze trafiało w moją identyfikację. Mocnymi stronami w tym przypadku było to, że w czasie warsztatów można było: a) wybrać odpowiadającą formę, b) używać obu form wobec siebie, c) zmienić formę w czasie tych warsztatów.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Tak, odpowiadało, bo większe znaczenie dla mnie miało używanie wrażliwego języka niż konkretna użyta forma.- Tak, w normalnej rozmowie.</i> - <i>Np. Ty jako osoba...</i> 	52%
W zależności od sytuacji.	<p>10</p> <p>Uzyskane komentarze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Jestem transpłciową kobietą, reprezentuję na co dzień męski wygląd. Prowadzący ma czasem rozdziwiek, jak się do mnie zwracać, jeśli widzi mężczyznę, który mówi o sobie, że jest kobietą.</i> - <i>Z przyczyn praktycznych (konieczność dojazdu z rodzinnego miasta do Warszawy, okoliczności osobiste itd.) na zajęciach mających charakter serii spotkań organizowanych przez KPH [Kampania Przeciw Homofobii - przypis Anna Urbańczyk] w 2008 r. byłam jako "on" (tak z wyglądu jak i z imienia - tego samego co w metryce urodzenia) i konsekwentnie się tego trzymałam, by oszczędzić</i> 	17%

	<p><i>innym ewentualnego dysonansu poznawczego i nikomu niczego nie musieć tłumaczyć. Przyniosło to ten nieoczekiwany skutek, że zaczęłam odnosić wrażenie, iż spora część uczestników brała mnie najwyraźniej za osobę transseksualną k/m (taką bardziej już zaawansowaną w przemianie).</i></p> <p><i>- Nie było pytania o preferowany sposób zwracania się do uczestników/czek, jednak sposób w jaki się do mnie zwracano odpowiadał mi.</i></p>	
Nie	<p>18</p> <p>Uzyskane komentarze:</p> <p><i>- Ponieważ poszłam na warsztaty jako chłopak, wówczas jeszcze wstydząc się swojego wyglądu, i nie przyznałam się, że jestem TS.- Gdy osoba prowadząca miała z nami słaby kontakt, widziała mnie jako kobietę lub postugiwała się listą generowaną na podstawie danych formalnych. A także, kiedy jeszcze funkcjonowałam jako dziewczyna.</i></p> <p><i>- Nie, gdyż bez pozwolenia zostaliśmy z góry określone płciowo, czego nie znoszę. Wolalabym unikanie tych form.</i></p> <p><i>- Podczas warsztatów z gender mainstreaming był ogromny nacisk na postugiwanie się formami żeńskimi tam, gdzie często nie występują, co mogło uderzać w osoby ts.</i></p> <p><i>- Nie było to dla mnie istotne, ważne że było na temat.- Język nigdy nie odpowiada identyfikacji poza płciami, zwłaszcza język polski.- Prowadzący nie starali się nawet "neutralizować" wypowiedzi. Zamiast "czy zrobiteś/aś" można używać „czy udało ci się zrobić?”.</i></p>	31%

Zestawienie odpowiedzi na pytania 5 i M2. Zgodność stosowanego języka a identyfikacja płciowa. N różne dla poszczególnych tożsamości.

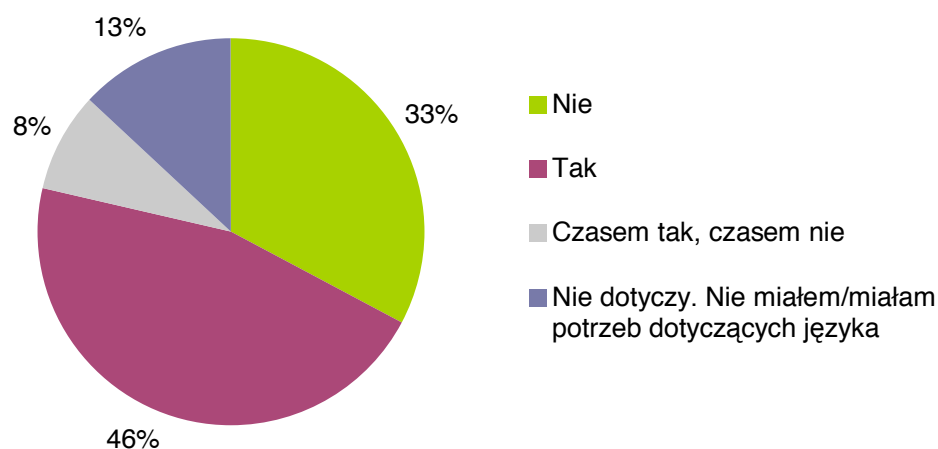
Czy używany podczas zajęć język odpowiadał Pana/Pani identyfikacji płciowej?	Tak	Nie	Zależnie od sytuacji	Nie chce udzielić odpowiedzi
Osoba transpłciowa, N=13	8	1	4	0
Osoba transseksualna, N=20	10	5	5	0
Osoba transgenderowa, N=19	10	6	3	0
Osoba trzecio płciowa, N=3	1	2	0	0
Osoba interseksualna, N=4	2	2	0	0
Osoba z transseksualną przeszłością, N=13	0	0	0	3
Osoba płciowo nienormatywna, N=13	4	4	4	1
Osoba transwestywna, N=3	2	0	1	0

Crossdresser / crossdresserka, N=0	0	0	0	0
Queer, N=20	5	11	4	0
Osoba nie chcąca się identyfikować, N=14	12	0	1	1
Osoba, której trudno się określić, N=12	5	3	1	3
Inna, N=1	0	1	0	0

Pyt. 6. Czy podczas warsztatów, wydarzeń edukacyjnych miała/miał Pani/Pan poczucie, że może wyrazić, w jakiej formie chce, by się do niej/niego zwracać?

W odpowiedzi na powyższe pytanie 30 osób, które brały udział w warsztatach lub innych sytuacjach edukacyjnych prowadzonych w języku polskim opisało w sumie 61 sytuacji edukacyjnych. Respondenci, respondentki uznali, że w 46% wskazanych sytuacjach istniała możliwość wyrażenia swoich potrzeb dotyczących stosowanego względem siebie języka. Z kolei aż w 33% wydarzeniach edukacyjnych nie mieli oni, one poczucia, że mają wpływ na stosowane względem nich formy językowe. W 8% sytuacji respondenci wskazali odpowiedź „Czasem tak, czasem nie”. Odnosząc się do 13% sytuacji, respondenci uznali, że nie mają potrzeb dotyczących języka.

Wykres 6. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie, czy podczas warsztatów, wydarzeń edukacyjnych miała/miał Pani/Pan poczucie, że może wyrazić, w jakiej formie chce, by się do niej/niego zwracać? N=61

Statystyki dla pytania 6. Czy podczas warsztatów, wydarzeń edukacyjnych miała/miał Pani/Pan poczucie, że może wyrazić, w jakiej formie chce, by się do niej/niego zwracać? N=61		
Odpowiedź	Liczba wydarzeń	Procent
Tak	28 Uzyskane komentarze: - Kiedy osoba prowadząca miała z nami dobry kontakt i kładła nacisk na komunikację, grupa była nieduża i nastawiona na budowanie relacji lub byłem już akceptowany jako jej członek, a	46%

	<p><i>prowadzący był kimś nowym. Kiedy mogłem po prostu przedstawić się męskim imieniem.</i></p> <p><i>- Tak. Warsztaty prowadziła Lalka Podobińska [prezeska fundacji Trans-fuzja - przypis Anna Urbańczyk], która zwraca się do ludzi tak, jak chcą i nie czuje się przy niej skrępowania.</i></p> <p><i>- Osoba prowadząca warsztat była otwarta, budziła zaufanie i traktowała wszystkich uczestników z szacunkiem, dlatego mogłem czuć się w jej obecności swobodnie i posługiwać się językiem, który najlepiej odzwierciedla moją tożsamość.</i></p> <p><i>- Tak, bo uwzględniono moją prezentację, która zależała ode mnie.</i></p> <p><i>- Tak, z tym że nie miałam w tym zakresie szczególnych wymagań.</i></p>	
Czasem tak, czasem nie	<p>5</p> <p>Uzyskany komentarz:</p> <p><i>- Na samym początku nie dano mi możliwości wyboru preferowanej formy, ale nie zmuszono do używania tylko jednej.</i></p>	8%
Nie	<p>20</p> <p>Uzyskane komentarze :</p> <p><i>- Wszyscy mówią tak jak widzą, nikt się nie pyta.</i></p> <p><i>- Kiedy osoba prowadząca była chłodna i zdystansowana, komunikowała się jednostronnie, bazowała na danych formalnych, identyfikatory były odgórnie drukowane, formularz rejestracyjny nie dawał możliwości wyrażenia swoich potrzeb. Także kiedy jeszcze nie outowałem się przed nikim.</i></p>	33%
Nie dotyczy. Nie miałem/miała m potrzeb dotyczących języka	<p>8</p>	13%

Pyt. 7. W jaki sposób chciałaby/chciałby Pani/Pan, aby zwracano się do niej/niego podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych?

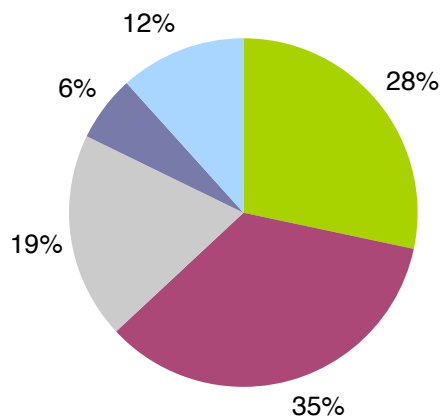
Kolejne pytania dotyczyły zarówno osób, które brały, jak i tych które zamierzają wziąć udział w warsztatach i innych sytuacjach edukacyjnych.

Spośród 95 osób, które brały lub zamierzają brać udział w warsztatach i innych wydarzeniach edukacyjnych najwięcej osób - 35% deklaroowało, że chciałoby, by zwracać się do nich w

formie żeńskiej, 28% w formie męskiej, 18% preferuje formy bezosobowe, dla 12% forma, w jakiej się do niej zwraca osoba prowadząca, zajęcia jest obojętna. 6% respondentów, respondentek wskazało, że chciałoby, by zwracać się do nich „inaczej”, jednak komentarze do tych odpowiedzi wskazują na język wrażliwy genderowo jako pożądany. Podobna sytuacja zachodzi w przypadku komentarza do „forma jest mi obojętna”.

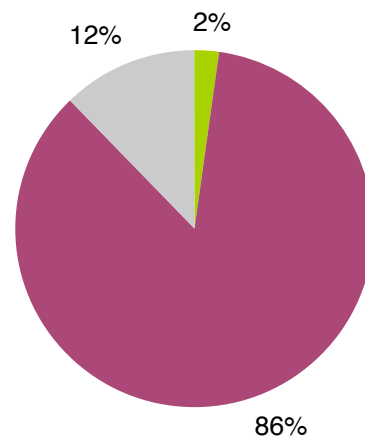
Odpowiedzi na to pytanie pokazują, że co najmniej 70% badanych osób chciałoby, by zwracać się do nich, uwzględniając formy rodzajowe. Dodatkowo w 86%, jak pokazuje wykres 7a, są to formy rodzajowe niezgodne z tymi zapisanymi w metryczce urodzenia. Zwróćmy uwagę, że dalece przewyższa to liczbę osób, które deklarują, że ujawniają/ujawniłyby swoją transpłciowość podczas warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych.⁶

Wykres 7. Wybór języka genderowo wrażliwego przez osoby transpłciowe podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych. N=95

- W formie męskiej
- W formie żeńskiej
- Unikać form rodzajowych
- Inaczej
- Jest mi to obojętnie

Wykres 7a. Zgodność preferowanej formy stosowanego języka i płci przypisanej przy urodzeniu. N=90

- Zgodność preferowanej formy stosowanego języka i płci przypisanej przy urodzeniu
- Niezgodność preferowanej formy stosowanego języka i płci przypisanej przy urodzeniu
- Obojętność wobec form stosowanego języka

Statystyki dla pytania 7. W jaki sposób chciałaby/chciałby Pani/Pan, aby zwracano się do niej/niego podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych? N=95		
Odpowiedź	Liczba	Procent
W formie męskiej	27	28%

⁶ Porównaj wykres 8.

	<p>Uzyskane komentarze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Jestem samcem, a kwestia tego, czy mieszczę się w kulturowej męskości jest płynna. Jeśli kulturowa męska rola płciowa zostanie zreformowana, mogę się z nią identyfikować. Równie dobrze - jeśli kryteria męskości okażą się na zawsze tak ciasne jak obecnie - nie dbam o moją przynależność do tej grupy. Ze względu na biologiczną płć nie przeszkadzają mi formy męskie w języku.</i> - <i>Teraz, kiedy jestem po korekcie płci, lubię gdy ludzie zwracają się do mnie w formie męskiej.</i> 	
W formie żeńskiej	<p>33</p> <p>Uzyskane komentarze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Jestem transseksualistką M/K i bardzo lubię moje kobiece ego.</i> - <i>Jeśli ubiorę się jak dziewczyna, to chciałbym(!), aby zwracano się do mnie jak do dziewczyny.- Lubię czuć się kobietą i ubierać się jak KOBIEȚA. Jak mam okazję to zakładam spódnicę i tak chodzę.</i> - <i>Jako Ona chciałabym odczuwać każdą możliwość widzenia mnie jako kobietę.</i> 	35%
Unikać form rodzajowych	<p>18</p>	19%
Inaczej. Prosimy wpisać w polu "komentarz", w jaki sposób?	<p>6</p> <p>Uzyskane komentarze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Zgodnie z aparycją.</i> - <i>W zasadzie jest mi to obojętne, ale oczekuję dostosowania się do formy, jaką preferuję w danym momencie (np. ze względu na mój wygląd albo na język stosowany przeze mnie w odniesieniu do siebie).</i> - <i>Osoba - "zrobiłaś, zrobiłeś".</i> - <i>Najbliższa odpowiedź to chyba: inaczej, tzn. adekwatnie do formy w jakiej tam występuję. Biorąc za przykład szkolenia z 2008 r., gdybym była jako "ona", to chciałabym by tak się do mnie zwracano, ale skoro byłam jako "on" to i konsekwentnie takiej formy się spodziewałam.</i> - <i>Preferuję zwracanie się do mnie w moim żeńskim imieniu, rodzaj - męski/żeński - jest mi obojętny, dopiero zaczynam wprowadzać do opcjonalnego użytku swoje męskie imię.</i> 	6%

Jest mi to obojętne	11 Uzyskany komentarz: - Jako tg lubię obie formy, ale czasem czuję "przewagę" części męskiej lub kobiecej i wole formę, która odpowiada memu stanowi w danej chwili.	12%
---------------------	---	-----

Zestawienie odpowiedzi na pytania 7 i M4.⁷ Zgodność preferowanej formy stosowanego języka i płci przypisanej przy urodzeniu. N=90⁸

Badana cecha	Liczba osób	Procent
Zgodność preferowanej formy stosowanego języka i płci przypisanej przy urodzeniu	2	2%
Niezgodność preferowanej formy stosowanego języka i płci przypisanej przy urodzeniu ⁹	77	86%
Obojętność wobec form stosowanego języka	11	12%

Pyt. 8. Czy ujawniłby/ujawniłaby Pan/Pani swoją transpłciowość podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych?

W odpowiedzi na pytanie 8. prawie połowa badanych (49%) zadeklarowała, że ujawnia/ujawniłaby swoją transpłciowość podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych i tylko 4%, że zdecydowanie nie zrobiłaby tego. 27% badanych nie wie, jak zachowałoby się w sytuacji warsztatowej, zaś dwie osoby zrezygnowały z odpowiedzi na to pytanie. Dla 18% respondentów, respondentek ujawnianie się zależy od warunków. Według komentarzy sprzyjające ujawnianiu warunki określa przede wszystkim poczucie bezpieczeństwa, atmosfera zaufania i akceptacji oraz tolerancji, które są związane m. in. z obszarem szkolenia, charakterem grupy, obecnością innych osób transpłciowych oraz organizatorem. Niesprzyjająca jest obecność mediów.

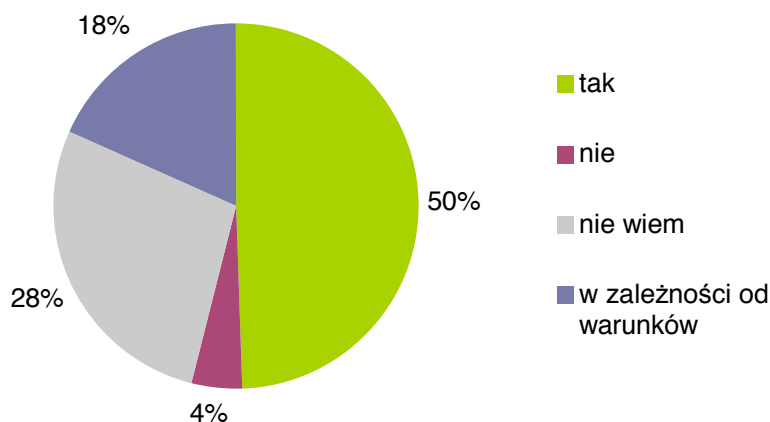
Zauważmy przy tym (porównaj wykres 8a.), że 27% osób, które nigdy lub prawie nigdy nie ujawniają się, przedstawiłyby się jako transpłciowe podczas sytuacji warsztatowych i tylko 5% z nich zdecydowanie nie ujawniłaby się w żadnej, też edukacyjnej, sytuacji. Pozostałe 68% respondentów i respondentek, którzy na co dzień nie ujawniających swojej tożsamości płciowej uzależniło możliwość ujawnienia się w sytuacji warsztatowej od sprzyjających warunków, bądź też nie wie, jak zachowałoby się.

⁷ Pytanie 7. W jaki sposób chciałaby/chciałby Pani/Pan, aby zwracano się do niej/niego podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych?, M4. Jaka płeć została Pani/Panu przypisana przy urodzeniu?

⁸ W zestawieniu nie zostały wzięte pod uwagę preferencje dotyczące stosowanych form językowych osób, które w pytaniu M3 nie określiły swojej płci przypisanej przy urodzeniu.

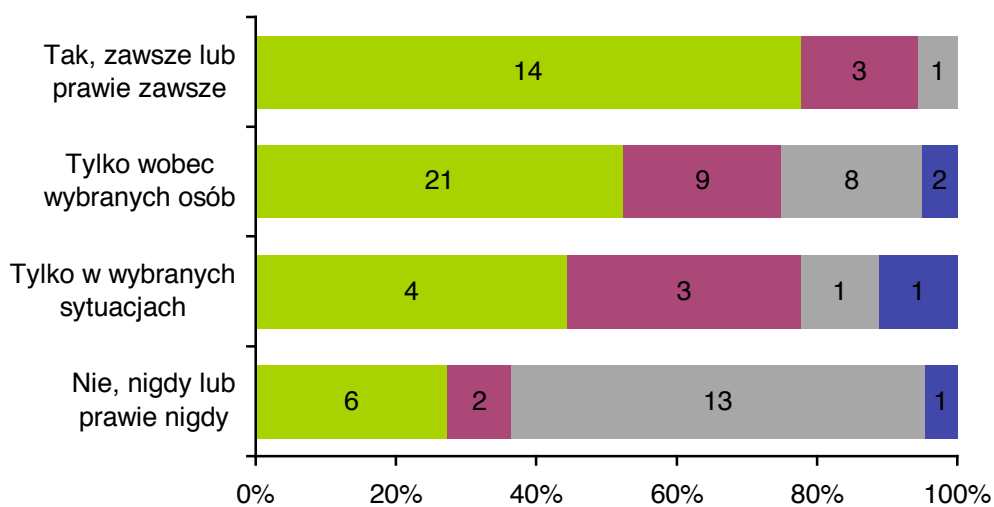
⁹ Uwzględnione zostały odpowiedzi osób, które w pytaniu 7. wskazały na konkretne formy rodzajowe, unikanie form rodzajowych oraz inaczej.

Wykres 8. Procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o ujawnianie swojej transpłciowości podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych. N=93

Wykres 8a . Stosunek badanych do ujawniania swojej transpłciowości w życiu codziennym i sytuacjach edukacyjnych. N=90

Czy ujawnia Pan/Pani swoją transpłciowość?

Czy ujawniłby/ujawniłaby Pan/Pani swoją transpłciowość podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych?

■ Tak ■ W zależności od warunków ■ Nie wiem ■ Nie

Statystyki dla pytania 8. Czy ujawniłby/ujawniłaby Pan/Pani swoją transpłciowość podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych? N=93		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak	46	50%
	Uzyskane komentarze:	

	<p>- Żyję jawnie poza genderem pod względem wyglądu, ale bez charakteryzacji żeńskiej.</p> <p>- Najczęściej tak, wyjątkiem było szkolenie w firmie call center, będące elementem rekrutacji.</p>	
Nie	4	4%
Nie wiem	26	28%
W zależności od warunków	<p>17</p> <p>Uzyskane komentarze:</p> <p>- To zależy, czy czułabym się akceptowana z moim wyglądem zewnętrznym.- Czasami nie ma to znaczenia.</p> <p>- Nie widzę powodu, by ujawniać ekspresję płciową podczas zajęć niezwiązanych z tematyką transpłciowości.</p> <p>- Poczucie bezpieczeństwa. Np. nie w obecności mediów, tylko w zamkniętym gronie. Tolerancja innych uczestników.</p> <p>- Z zastrzeżeniem niewykorzystywania wiedzy do niepożądanych celów, zamiarów jakkolwiek dorozumianych, co mogłoby spowodować zniszczenie danej osoby, jej celu, marzeń.</p> <p>- Gdyby warsztaty dotyczyły jakichś kwestii z zakresu LGBT i uważałbym, że ujawnienie swojej transseksualnej przeszłości mogłoby okazać się pomocne, to bym to zrobił.</p> <p>- Tylko w kontekście innych osób transseksualnych/transgenderowych.</p> <p>- Zależnie od osób będących na takich zajęciach i klimatu tam panującego.</p> <p>- Tak, jeśli bym np. była na warsztatach z ramienia Trans-fuzji, to w sumie owa transpłciowość mogłaby być i tak niejako dorozumiana, więc jej ujawnienie nie stanowiłoby problemu, ale gdybym np. uczestniczyła indywidualnie, zaś same warsztaty niekoniecznie związane byłyby z tematyką transpłciowości to niekoniecznie, bo w sumie "co to kogo obchodzi"?</p> <p>- Ja generalnie pragnę się ujawnić, zresztą nie</p>	18%

	<p><i>ukrywam w jakiś szczególny sposób np. ubiór na granicy codziennie (...)</i></p> <p><i>- Jeśli byłbym jeszcze transpłciowy - w przypadku warsztatów na początku terapii możliwe, że ujawniłbym się. Po kilkunastu latach od zakończenia terapii zdecydowanie nie.</i></p>	
--	--	--

Zestawienie odpowiedzi na pytania 8 i M3. Stosunek badanych do ujawniania swojej transpłciowości w życiu codziennym i sytuacjach edukacyjnych. N=90				
Odpowiedź udzielona na pytanie M3. Czy ujawnia Pan/Pani swoją transpłciowość?	Liczba osób	Odpowiedź na pytanie 8. Czy ujawniłby/ujawniłaby Pan/Pani swoją transpłciowość podczas warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych?	Liczba osób	Procent
Tak, zawsze lub prawie zawsze	18	Tak	14	78%
		W zależności od warunków	3	17%
		Nie wiem	1	5%
Tylko wobec wybranych osób	40	Tak	21	52%
		W zależności od warunków	9	23%
		Nie wiem	8	20%
		Nie	2	5%
Tylko w wybranych sytuacjach	9	Tak	4	45%
		W zależności od warunków	3	33%
		Nie wiem	1	11%
		Nie	1	11%
Nie, nigdy lub prawie nigdy	22	Tak	6	27%
		W zależności od sytuacji	2	9%
		Nie wiem	13	59%
		Nie	1	5%

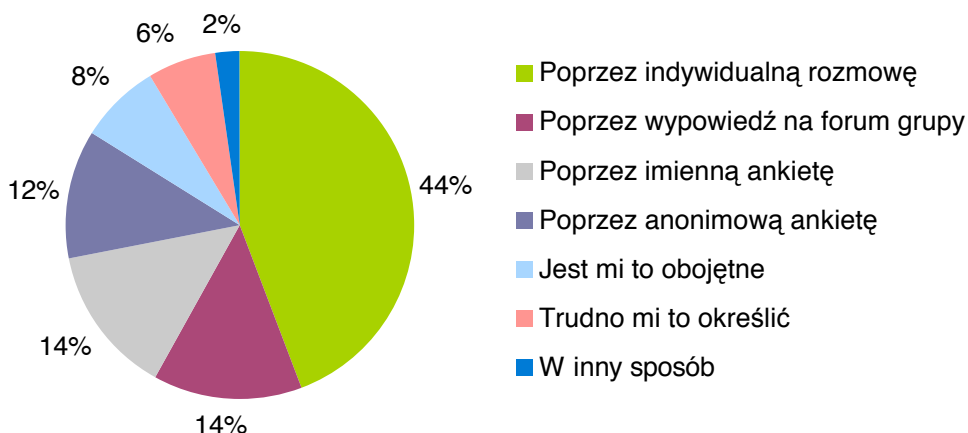
Pyt. 9. W jaki sposób trenerka/trener powinna/powinien dowiedzieć się, jak zwracać się do Pana/Pani w czasie warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych?

W pytaniu 9. respondenci zostali poproszeni o zrobienie rankingu sposobów, w jaki trenerka/trener powinna/powinien dowiedzieć się, jak zwracać się do Pana/Pani w czasie warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych? Respondenci, respondentki mieli możliwość zakończenia w dowolnym miejscu rankingu, zaznaczając „nie chcę udzielić odpowiedzi”. W związku z tym, że spora część osób skorzystała z tej możliwości w zestawieniu sposobów od najbardziej do najmniej odpowiadających badanym uwzględnione zostały tylko odpowiedzi

ustawione w pozycji pierwszej.

Na pierwszym miejscu zdecydowaną większość razy znalazła się „indywidualna rozmowa z osobą rekrutującą/prowadzącą warsztaty”, zdobywając zdecydowaną większość, bo aż 43% głosów, następnie równolegle „wypowiedź na forum grupy” i „imienna ankieta” zyskały po 14%. Poniżej wykres 9. przedstawia procentowo, ile osób wybrało kolejne sposoby. Pozycje kolejnych odpowiedzi wyraźnie informują, że badani wolą formy bezpośrednie i jawne.

Wykres 9. Procentowy rozkład najbardziej i najmniej pożądanym sposobów pozyskiwania informacji o identyfikacji płciowej uczestników zajęć. N=93

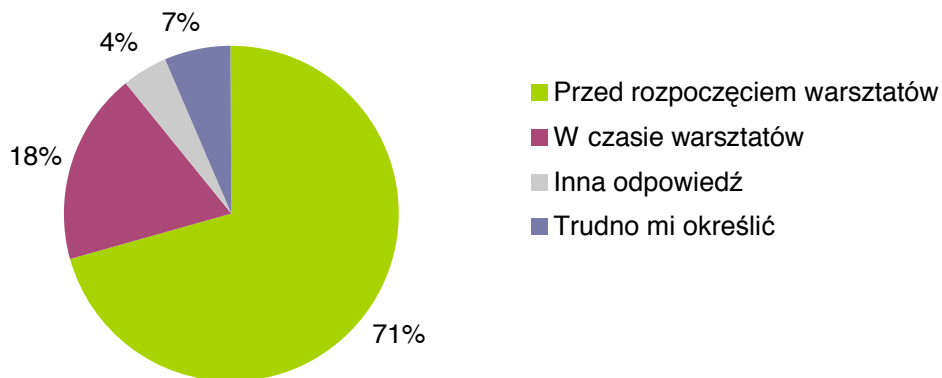

Statystyki dla pytania 9. W jaki sposób trenerka/trener powinna/powinien dowiedzieć się, jak zwracać się do Pana/Pani w czasie warsztatów i innych sytuacji edukacyjnych? N=93		
Odpowiedź	Ile razy znalazła się na pozycji pierwszej	Procent
Poprzez indywidualną rozmowę z osobą rekrutującą/prowadzącą warsztaty	41	44%
Poprzez wypowiedź na forum grupy warsztatowej	13	14%
Poprzez imienną ankietę	13	14%
Poprzez anonimową ankietę	11	12%
Jest mi to obojętne	7	8%
Trudno mi to określić	6	6%
W inny sposób	2 Uzyskane komentarze: - Zwrócić uwagę na ogólny wygląd i zachowanie. - Poprosić wszystkich o wyrażenie formy.	2%

Pyt. 10. Kiedy trenerka/trener powinna/powinien dowiedzieć się, jak zwracać się do Pani/Pana w czasie warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych?

Z odpowiedzi respondentów, respondentek wynika, że najlepiej pozyskać te informacje przed warsztatami lub w ich wstępnej części (71% wskazań). 8% uznało warsztaty jako najbardziej odpowiedni moment. Dla 7% osób jest to obojętne, a 4% wybrało odpowiedź „inne” w większości uzupełnioną komentarzem.

Wykres 10. Procentowy rozkład preferencji dotyczących terminu pozyskiwania informacji o formach zwracania się do uczestników zajęć. N=92

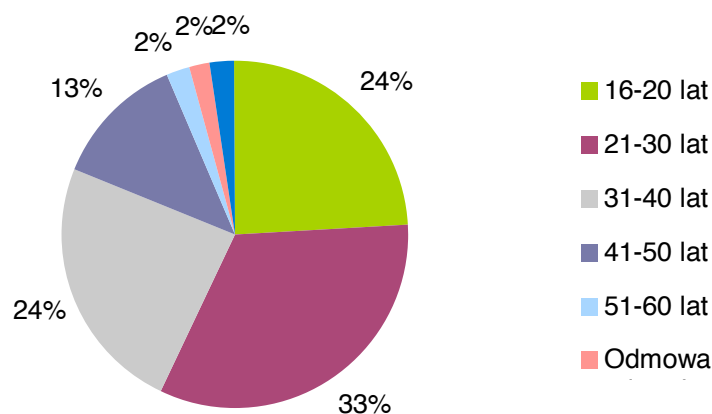
Statystyki dla pytania 10. Kiedy trenerka/trener powinna/powinien dowiedzieć się, jak zwracać się do Pani/Pana w czasie warsztatów i innych wydarzeń edukacyjnych? N=92		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Przed rozpoczęciem warsztatów	65 Uzyskany komentarz: <i>- Tak będzie łatwiej obu stronom. - Przed rozpoczęciem lub na samym początku.</i>	71%
W czasie warsztatów	17 Uzyskane komentarze: <i>- Uważam, że w czasie warsztatów - jeśli wyniknie taka potrzeba; poza tym jest to okazja dla uczestników zajęć, żeby na „żywym przykładzie” dowiedzieli się o istotnej kwestii dla osób takich jak ja i ewentualnie mogli zadać pytania.</i>	18%
Inna odpowiedź	4 Uzyskane komentarze: <i>- Jest mi to obojętne. - Preferuję przed rozpoczęciem warsztatów, ale czasami warsztat jest tak prowadzony, że</i>	4%

	<p><i>nie jest to sytuacja niekomfortowa i wtedy wszystko mi jedno. Ogólnie zależy mi na takich sytuacjach, w których nie jest to dla nikogo dziwne i niezręczne, chronologia wydarzeń jest dla mnie drugorzędna.</i></p> <p><i>-Po rozpoczęciu warsztatów, kiedy uczestnicy się przedstawiają.</i></p> <p><i>- Nie wiem. Zawsze wyglądałem zgodnie z płcią przeżywaną, więc nie potrafię odpowiedzieć na te pytania.</i></p>	
Trudno mi określić	6	7%

METRYCZKA

M1. Wiek

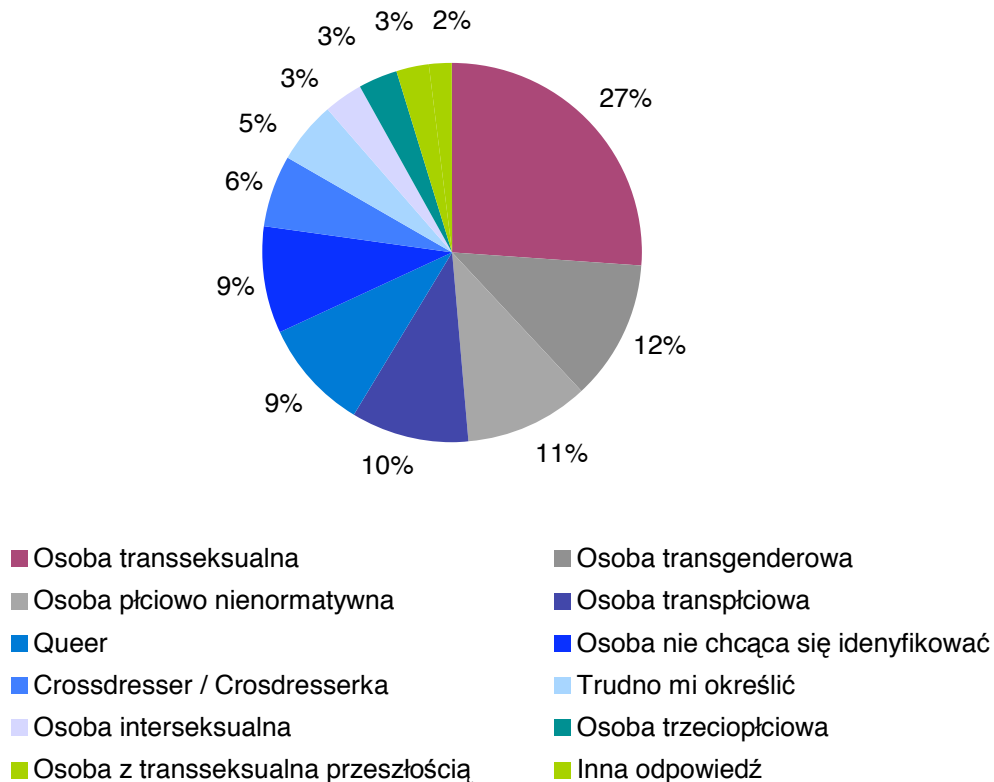
Wykres M1. Rozkład próby badawczej ze względu na wiek. N=95

Statystyki dla pytania M1. Wiek respondentów. N=95		
Odpowiedź	Liczba	Procent
16-20 lat	23	24%
21-30 lat	31	33%
31-40 lat	23	24%
41-50 lat	12	13%
51-60 lat	2	2%
Nie chcę udzielić odpowiedzi	2	2%
Brak odpowiedzi	2	2%

M2. Identyfikacja płciowa

Wykres M2. Rozkład sposobów identyfikacji płciowej respondentów. N=161

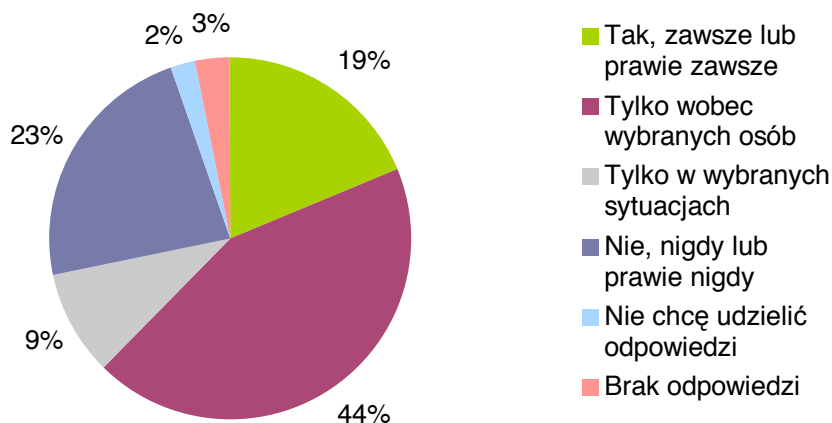

Statystyki dla pytania M2. Czy jest Pani/Pan...? Pytanie wielokrotnego wyboru. N=161		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Osobą transpłciową	15	10%
Osobą transseksualną	39	27%
Osobą transgenderową	18	12%
Osobą trzecio płciową	5	3%
Osobą interseksualną	5	3%
Osobą z transseksualną przeszłością	4	3%
Osobą płciowo nienormalną	16	11%
Osobą transwestytczną	11	6%
Crossdresserem / crossdresserką	9	5%
Queer	14	9%
Osobą nie chcącą się identyfikować	14	9%
Trudno mi określić	8	5%
Inne	3	2%
	Uzyskane komentarze:	

	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Także jestem transromantyczką.</i> - <i>Buntownik</i> - <i>Androgenna</i> 	
--	--	--

M3. Czy ujawnia Pan/Pani swoją transpłciowość?

Wykres M3. Procentowy rozkład ujawniania się osób transpłciowych.
N=95

Statystyki dla pytania M3. Czy ujawnia Pan/Pani swoją transpłciowość? N=95		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Tak, zawsze lub prawie zawsze	18	19%
Tylko wobec wybranych osób	41	44%
Tylko w wybranych sytuacjach	9	9%
Nie, nigdy lub prawie nigdy	22	23%
Odmowa odpowiedzi	2	2%
Brak odpowiedzi	3	3%

W badaniu zostały wyróżnione dwie możliwości ujawniania się: „wobec wybranych osób” lub/i „w wybranych sytuacjach”. Jak pokazują komentarze dla respondentów obie te perspektywy wzajemnie się przenikają. Toteż opisując sytuacje, zwracali również uwagę na znaczenie czynnika osobowego, zaś wybierając opcję „ujawniam się wobec wybranych osób” - przytaczali towarzyszące temu sytuacje.

Sytuacje, w których osoby transpłciowe ujawniają się:

a) Komentarze uzyskane dla odpowiedzi „ujawniam się tylko wobec wybranych osób”:

- *Najbliżsi przyjaciele*
- *Bliscy przyjaciele*
- *Bliskie osoby, bezpieczne sytuacje*
- *Znajomi którzy wiedzą o mnie*
- *Wobec najbliższych przyjaciół*

- Wobec znajomych ludzi zaufanych, nowo poznanych
- Których szanuje i jestem przez nich szanowana
- Bliskich, innych osób transpłciowych
- Tym, którym ufam.
- Wobec najbliższych i takich, których jestem pewna, że to zrozumieją - tylko osoby zaufane.
- Obecnie terapeuta, przyjaciele, spowiednik bezpieczne sytuacje czy instytucjonalne
- Znajomych. Nikogo z rodziny
- Przyjaciół
- Rodzina i bardzo bliscy znajomi
- Dla osób, którym ufam.
- Bliskim przyjaciołom
- Partnerka życiowa i wybrane grono znajomych (takie które nie potępiają jakichkolwiek odstępstw od ogólnie przyjętych norm).
- Takich, z którymi chcę dzielić coś, co w gruncie rzeczy jest moją intymną sprawą; jednocześnie nie czuję potrzeby wyraźnego zaznaczenia swojej „odmienności” w codziennych sytuacjach (czyli witania się słowami „cześć, jestem taka i taka/taki i taki, i jestem osobą trans”.)
- Żona wie. Kilkoro znajomych. No i śmiało ujawniam się przed innym TG/TS/TV itp., a kilka takich osób poznałem.
- Żona
- Partnerzy/ki
- Zaufanych lub podobnych, poznanych przez internet
- Anonimowo w internecie, w realnym świecie poza rodziną, środowiskiem pracy, dawnymi znajomymi ze szkoły i studiów, w sytuacjach względnej anonimowości lub zaufania.- Wobec osób, których trochę znam na przykład na Fejsbuku. W rodzinie jestem jeszcze przed coming outem .
- Na grupie samopomocowej dla osob transpłciowych z ramienia Trans-fuzji w Krakowie, wśród przyjaciół.
- Kiedy sytuacja tego wymaga (jestem przed zmianą dokumentów).
- Kiedy muszę okazać dokumenty niezgodne z moim wyglądem fizycznym
- Wśród osób, dla których moja nienormatywność nie będzie niczym dziwnym na tyle, żeby chcieć zrobić mi z tego powodu krzywdę.
- Osoby tolerancyjne, które mnie zaakceptują.
- Wobec rodziny, bliskich znajomych, współpracowników i osób zainteresowanych z jakiegoś powodu.
- Rodzina
- Ujawniam się w określonych sytuacjach w bezpiecznym otoczeniu, np. w czasie wydarzeń edukacyjnych czy kulturalnych, w rozmowie z poznanymi osobami, kiedy wiem, że mogę im

ufać. Nie mogę ujawnić się, jeśli wiem, że grozi to przemocą fizyczną/psychiczną lub trwałym popsuciem kontaktów (np. ze starszymi osobami z rodziny). Jest to dla mnie trudne, ale udaje mi się przystosować.

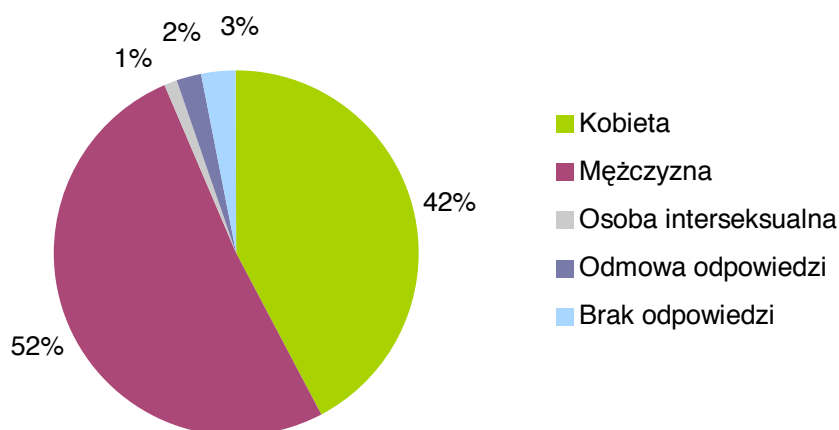
- Partnerka, psychoterapeutka, 5 znajomych dziewczyn (w tym jedna w pracy) , w kilku sklepach z ciuchami i kosmetykami, fryzjerka, kosmetyczka, kilka osób z kręgu LGBT. (...)W pracy na pewno się domyślają, bo widzą ubrania, zauważyły makijaż, w podtekście coś mówiłam. (...)
- Pomijając osoby, które wiedzą z przeszłości, i z którymi mam stały kontakt to nie ujawniam. Wyjątkiem są lekarze.

b) Komentarze uzyskane dla odpowiedzi „ujawniam się tylko w wybranych sytuacjach”:

- Gdy jest to adekwatne do danej rozmowy.
- W sytuacjach gdy muszę pokazać swoje niezmiennione dokumenty. Przy poznawaniu ludzi tego unikam jak mogę.
- Gdy chcę porozmawiać na temat ts lub jestem w gronie zaufanych osób i chcę o tym wspomnieć, aby czuć się bardziej swobodnie, szczerze.
- W sytuacjach wymagających użycia jeszcze nie zmienionych danych osobowych, dokumentów typu dowód osobisty, prawo jazdy.
- Exzona, rodzice, sąsiad (żeby nie wezwał policji, gdy zauważy, że „jakaś dziewczyna” wraca moim samochodem).
- Ujawniam się, gdy czemuś to służy.
- Wychodząc jako „ona” z zasady chcę się wtopić w tłum, toteż nie traktuję tego jako ujawniania.
- Osoby postronne wiedzieć nie muszą.
- Generalnie przyjmuję zasadę, że jeśli nie jestem w zamkniętym gronie „wśród swoich” (osób trans/LGBTQ), ale np. w miejscu ogólnodostępnym, to stosuję (i oczekuję) form adekwatnych do wizerunku, tzn. jeśli np. w „zwykłym” lokalu jestem jako „on” to używam też męskiego imienia itd. Z drugiej strony, gdy „dookoła sami swoi”, to nawet gdy jestem akurat przypadkiem jako „on” to i tak często stosuję formę „ona”. W pewnej mierze wynika to też z faktu, że w tych kręgach niekoniecznie zna się „formalne” imiona rozmówców.
- Ludzie znajomi z przeszłości, rodzina inni ts.

M4. Jaka płeć została Pani/Panu przypisana przy urodzeniu?

Wykres M4. Rozkład próby badawczej ze względu na płeć przypisaną przy urodzeniu. N=95

Statystyki dla pytania M4. Jaka płeć została Pani/Panu przypisana przy urodzeniu? N=95		
Odpowiedź	Liczba	Procent
Kobieta	40	42
Mężczyzna	49	52
Osoba interseksualna	1	1
Odmowa odpowiedzi	2	2
Brak odpowiedzi	3	3

Ankiety konsultowali i konsultowały: Agata Chaber, Katarzyna Dułak, Wiktor Dynarski, Joanna Grzymała-Moszczyńska, Bogusława „Voca” Ilnicka, dr Anna Kłonkowska, Grażyna Knitter, Marta Kosińska, Ewa Kownacka, Agata Loewe, dr hab. Hanna Mamzer, Michał Pawłęga, Barbara Piórkowska, Marta Rawłuszko, Marcin Rzeczkowski, Agnieszka Szyk, Mariusz Walkosz.

Biogramy

Elżbieta Okroy - mgr filozofii, doktorantka w Zakładzie Filozofii Wychowania i Studiów Kulturowych Uniwersytetu Gdańskiego; badaczka i animatorka społeczno-kulturowa, edukatorka. Posiada doświadczenie w pracy akademickiej, ze społecznościami lokalnymi oraz grupami wykluczonymi. Główne obszary zainteresowań: różnorodność kulturowa, tożsamość i edukacja, partycypacja społeczna, tworzenie i obieg wiedzy, polityka kulturalna, krytyczna analiza dyskursu. Członkini m. in. Doktoranckiego Koła Naukowego Badaczy Kultur Na Styku oraz współtwórczyni Stowarzyszenia Na Styku.

Ewa Okroy - mgr filozofii, doktorantka w Zakładzie Filozofii Wychowania i Studiów Kulturowych Uniwersytetu Gdańskiego; badaczka i animatorka społeczno-kulturowa, edukatorka. Posiada doświadczenie w pracy akademickiej, ze społecznościami lokalnymi oraz

grupami wykluczonymi. Główne obszary zainteresowań: różnorodność kulturowa, tożsamość i edukacja, partycypacja społeczna, tworzenie i obieg wiedzy, polityka kulturalna, krytyczna analiza dyskursu. Członkini m. in. Doktoranckiego Koła Naukowego Badaczy Kultur Na Styku oraz współtwórczyni Stowarzyszenia Na Styku.

Anna Urbańczyk - aktywistka praw człowieka, trenerka równościowa, koordynatorka projektów społecznych. Członkini Kampanii Przeciw Homofobii, Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej, współtwórczyni i działaczka Trójmiejskiej Akcji Kobiecej TAK!. Współpracuje z magazynem „Replika” i portalami Równość.info i Homoseksualizm.org.pl.

Kontakt:

Anna Urbańczyk aurbanczyk@rownosc.info

Ewa Okroy ewa.okroy@gmail.com

Elżbieta Okroy elzbieta.okroy@gmail.com

Słowniczek pojęć związanych z transpłciowością¹⁰

Opracowany przez Wiktora Dynarskiego i Annę M. Kłonkowską

agenderyzm - brak poczucia przynależności do jakiegokolwiek płci, szczególnie ich kulturowych aspektów (patrz: gender)

androgynizm lub androginizm - odczuwanie obu płci jednocześnie, zarówno w tożsamości psychoseksualnej, życiu płciowym, a nawet w komercyjnym aspekcie np. w modzie [Anna Urbańczyk]

bigenderyzm - poczucie przynależności do obydwu płci jednocześnie, szczególnie ich kulturowych aspektów (patrz: gender)

cismężczyzna, ciskobieta - terminy odnoszące się do osób cisplciowych (patrz: cisplciowość)

cisplciowość - termin stosowany (w celu odróżnienia od osób transplciowych; patrz: transplciowość) na określenie osób utożsamiających się z rozpoznaną w momencie narodzin płcią (tzw. „genetycznych kobiet” i „genetycznych mężczyzn”)

crossdresser/crossdresserka - osoba zakładająca ubrania płci przeciwnej, niekoniecznie będąca osobą transplciową, np. aktor wcielający się w rolę kobiecą lub aktorka wcielająca się w rolę męską, pojęcie szersze niż transwestyta/transwestytka (patrz: transwestyta/transwestytka)

crossdressing - zakładanie ubrań płci przeciwnej, nieprzesądzające jednoznacznie o transplciowości (patrz: transplciowość), pojęcie szersze niż transwestytyzm (patrz: transwestytyzm)

falloplastyka - operacja korekty zewnętrznych narządów płciowych, wykonywana u transmężczyzn (patrz: transmężczyzna), polegająca na wytworzeniu członka z tkanki pobranej

¹⁰ *Sytuacja społeczna osób LGBT w Polsce Raport za lata 2010 i 2011*, Kampania Przeciw Homofobii, Lambda Warszawa, Fundacja Trans-Fuzja, Warszawa 2012.

z własnego ciała (zob. także metoidioplastyka)

FFS - ang. *facial femization surgery*, zabieg plastyczny mający na celu sfeminizowanie twarzy, wykonywany u transkobiet (patrz: transkobieta)

FTM - ang. *female-to-male*, określenie transeksualizmu (a także transpłciowości w ogóle) typu K/M (patrz: K/M)

gender - tzw. „płeć kulturowa”, kulturowe aspekty zachowań płciowych

ginekomastia - powiększenie się sutka u mężczyzny, na skutek rozrostu tkanek, tak że przypomina on kobiecą pierś

GRS - ang. *gender reassignment surgery*, operacja korekty płci (patrz: korekta płci), określenie stosowane wymiennie z SRS (patrz: SRS)

hermafrodytyzm - anachroniczny termin stosowany na określenie interseksualizmu (patrz: interseksualność), czasem okreśłany mianem obojnactwa (patrz: obojnactwo)

heteronormatywność - konfiguracja kulturowa sprowadzającą seksualność do heteroseksualności oraz tożsamość płci do jednoznacznej tożsamości z płcią określona w momencie urodzenia. Kultura heteronormatywna wyklucza tożsamości nieheteroseksualne i transpłciowe, definiując je w kategoriach marginesu, degeneracji lub dewiacji

histerektomia - operacja mająca na celu usunięcie macicy wraz z przydatkami, zabieg wykonywany u transmężczyzn (patrz: transmężczyzna)

interseksualność - występowanie jakichkolwiek niezgodności w obrębie płci biologicznej (patrz: płeć biologiczna), polegające na łączeniu cech płci żeńskiej i męskiej

K/M - kobieta/mężczyzna, skrót odnoszący się do transmężczyzn (patrz: transmężczyzna, FTM).

kobiecość - cechy kulturowo uznawane za przynależne kobiecie (patrz: gender)

korekta /zmiana [modyfikacja Anna Urbańczyk] płci - dążenie osoby transseksualnej (patrz: transseksualność [modyfikacja Anna Urbańczyk]) do uzyskania wyglądu odpowiadającego płci psychicznej (patrz: płeć psychiczna) poprzez terapię hormonalną (patrz: terapia

hormonalna), odpowiednie operacje chirurgiczne (najczęściej, choć niekoniecznie, wraz z ostateczną operacją narządów płciowych) oraz prawną zmianę swoich danych osobowych

LGBT - skrót określający osoby nieheteronormatywne, tj. lesbijki, gejów, biseksualistów oraz osoby transpłciowe. Inne warianty zapisu to: LGBTQ (queer), LGBTQI (osoby interseksualne), LGBTQIA (osoby aseksualne), LGBTQIAO (*others* - inni), LGBTQIAF (friends, families - przyjaciele, rodzina) [modyfikacja Anna Urbańczyk]

M/K - mężczyzna/kobieta, skrót odnoszący się do transkobiet (patrz: transkobieta, MTF)

mastektomia - operacja mająca na celu usunięcie kobiecych piersi i wytworzenie w ich miejscu męskiej klatki piersiowej, wykonywana u transmężczyzn (patrz: transmężczyzna)

metoidioplastyka - operacja korekty zewnętrznych narządów płciowych, wykonywana u transmężczyzn (patrz: transmężczyzna), polegająca na wytworzeniu członka z łechtaczki, przy minimalnej potrzebie dodatkowych przeszczepów z ciała (zob. także falloplastyka)

męskość - cechy kulturowo uznawane za przynależne mężczyźnie (patrz: gender)

MTF - ang. *male-to-female*, określenie transseksualizmu (i transpłciowości w ogóle) typu M/K (patrz: M/K)

neofalloplastyka - patrz: falloplastyka

obojnactwo - określenie hermafrodytyzmu (patrz: hermafrodytyzm) i interseksualizmu (patrz: interseksualizm) obecnie uważane przez osoby interseksualne za obraźliwe

orchidektomia - zabieg polegający na usunięciu jąder, wykonywany u transkobiet (patrz: transkobieta)

orientacja seksualna - ukierunkowanie popędu seksualnego, kategoria orientacji seksualnej, z uwagi na swoje genitalne założenia, bywa dość problematyczna w tematyce transpłciowości (patrz: transpłciowość); osoby transpłciowe, tak jak cispłciowe (patrz: cispłciowość) bywają hetero-, homo-, oraz biseksualne

panhisterektomia - patrz: histerektomia

phalloplastyka - patrz: falloplastyka

płeć - tradycyjny podział na mężczyzn i kobiety, zwykle określany pobieżnie na podstawie wyglądu narządów płciowych; także zbiór cech kulturowych uważanych za przynależne mężczyznom bądź kobietom; określana w wielu różnych aspektach (patrz: męskość, kobiecość, gender oraz definicje płci poniżej)

płeć chromosomalna - płeć określana na podstawie posiadanych chromosomów płciowych, zwykle XX dla kobiet i XY dla mężczyzn

płeć fenotypowa - drugorzędne cechy płciowe np. owłosienie ciała, budowa, wykształca się niezależnie od płci chromosomalnej

płeć fizyczna - składowa cech płciowych wyznaczających wygląd specyficzny dla danej płci, tj. kobiecy bądź męski

płeć gonadalna - żeńskie lub męskie gonady, tj. jajniki bądź jądra

płeć hormonalna - wytwarzane przez organizm hormony, domyślnie androgeny dla mężczyzn oraz estrogeny dla kobiet (zob. także: terapia hormonalna)

płeć metaboliczna - dotyczy odrębności systemów enzymatycznych u obu płci, co wiąże się ściśle z działaniem hormonów płciowych (zob. też: płeć hormonalna, terapia hormonalna)

płeć psychiczna - poczucie własnej płci, także płeć preferowana w przypadku transseksualizmu (patrz: transseksualizm); u niektórych osób transpłciowych (patrz: transpłciowość) może przybierać także formę niesprecyzowaną

płeć prawna, (płeć socjalno-prawna) - ustalana tuż po urodzeniu na podstawie budowy zewnętrznych narządów płciowych, obecnie w Polsce oznaczana jako męska (M) albo żeńska (K)

płeć wewnętrznych narządów płciowych - określana przez zróżnicowanie dróg rozrodczych, które rozwijają się z przewodów gonadalnych: przewody Wolffa u mężczyzn i Müllera - u kobiet

płeć zewnętrznych narządów płciowych - określana przez obecność sromu u kobiet i moszny oraz prącia u mężczyzn

queer - zbiorcze określenie osób oraz zachowań nieheteronormatywnych (patrz: heteronormatywność)

SRS - ang. *sex reassignment surgery*, operacja korekty płci (patrz: korekta płci), określenie stosowane wymiennie z GRS (patrz: GRS), choć w przeciwieństwie do niego zwraca uwagę na fizyczny aspekt płci

terapia hormonalna - jeden z elementów procesu korekty płci (patrz: korekta płci), polegający na dożywotnim przyjmowaniu leków hormonalnych mających na celu zastąpienie hormonów wytwarzanych przez organizm hormonami płci preferowanej, w Polsce jest warunkiem do podjęcia zabiegów oraz sądowej zmiany danych osobowych (patrz: płeć prawna)

test realnego życia - stosowany w diagnozie transseksualizmu, polega na życiu osoby transseksualnej w preferowanej płci przed rozpoczęciem korekty płci (patrz: korekta płci)

tożsamość płciowa - patrz: płeć psychiczna

transfobia - nieuzasadniona niechęć [modyfikacja Anna Urbańczyk] przed osobami transpłciowymi (zob. także: transmizoginia)

transformacja - inne określenie procesu korekty płci (patrz: korekta płci)

transgenderyzm - ang. *transgender*, synonim polskiego terminu transpłciowość (patrz: transpłciowość); niekiedy termin ten stosowany jest (anachronicznie) w węższym znaczeniu, na określenie osób transpłciowych, nie mieszczących się w pojęciu transseksualizmu (patrz: transseksualizm) i transwestytyzmu (patrz: transwestytyzm), łamiących konwencje płciowości pod różnymi postaciami

transkobieta - osoba transseksualna (lub transpłciowa w ogóle), która urodziła się z biologicznie męskim ciałem i przyjmuje kobiecą tożsamość, często (choć nie zawsze) podejmująca kroki w kierunku skorygowania swojego ciała i/lub tożsamości prawnej w kierunku kobiecym (zob. także: M/K, MTF)

transmężczyzna - osoba transseksualna (lub także transpłciowa w ogóle), która urodziła się z biologicznie kobiecym ciałem i przyjmuje męską tożsamość, często (choć nie zawsze) podejmująca kroki w kierunku skorygowania swojego ciała i/lub tożsamości prawnej w kierunku męskim. (zob. także: K/M, FTM)

transmizoginia - specyficzna forma transfobii (patrz: transfobia), niechęć i dyskryminacja w stosunku do transkobiet (patrz: transkobieta), nie tylko ze względu na ich transpłciowość (patrz: transpłciowość), ale i ze względu na kierunek ich tranzycji (patrz: tranzycja)

transpłciowość - zbiorcza nazwa dla osób wykraczających poza tradycyjny, jednoznaczny podział na płeć męską i żeńską; zalicza się do niej transwestytyzm (patrz: transwestytyzm), transseksualizm (patrz: transseksualizm), a także inne formy wykraczania poza konwencje płci

transseksualizm - zjawisko odnoszące się do sytuacji osoby, której odczuwana identyfikacja płciowa nie odpowiada posiadanej płci fizycznej, lecz płci przeciwnej. Związane jest z tym - nie zawsze wcielane w czyn - pragnienie korekty własnego ciała przy pomocy terapii hormonalnej (patrz: terapia hormonalna) i ingerencji chirurgicznych, najczęściej wraz z ostateczną operacją narządów płciowych (patrz: falloplastyka, metoidioplastyka i waginoplastyka, SRS), oraz dążenie do prawnej korekty płci (patrz: korekta płci)

Transseksualista - osoba transseksualna (patrz: transseksualizm) urodzona z biologicznie kobiecym ciałem, identyfikująca się z płcią męską (patrz też: transmężczyzna, K/M)

Transseksualistka - osoba transseksualna (patrz: transseksualizm) urodzona z biologicznie męskim ciałem, identyfikująca się z płcią żeńską (patrz też: transkobieta, K/M)

transwestytyzm - (właśc.: transwestytyzm o typie podwójnej roli) to zakładanie ubrań płci przeciwnej, w celu chwilowego odczuwania przynależności do tej płci. Nie cechuje go chęć trwałej korekty płci, szczególnie operacyjnej. Często (nieśluszenie) mylony z transwestytyzmem fetyszystycznym. (patrz też: cross-dressing)

transwestyta/transwestytka - osoba transwestytyczna (patrz: transwestytyzm) osoba zakładająca ubrania płci przeciwnej, w celu chwilowego odczuwania przynależności do tej płci

tranzycja - ang. *transition* (przejście), nazwa odnosząca się do procesu korekty płci (patrz: korekta płci) i rozpoczęciu przez osoby transseksualne (patrz: transseksualizm) lub transpłciowe w ogóle (patrz: transpłciowość) życia w preferowanej płci

waginoplastyka - operacja korekty zewnętrznych narządów płciowych wykonywana u transkobiet (patrz: transkobieta), polegająca na wytworzeniu pochwy i sromu z penisa i worka mosznowego.

zmiana płci - określenie korekty płci (patrz: korekta płci), często używane przez same osoby transpłciowe empowermentowo, z powodu poczucia dumy ze swojej tożsamości i przejścia tranzycji/dokontania przejścia [Anna Urbańczyk]